

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja • Energia • 2021:43

Turvealan yrittäjien ja työntekijöiden tueksi toimenpiteitä valmistelleen työryhmän ehdotukset

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:43

Turvealan yrittäjien ja työntekijöiden tueksi toimenpiteitä valmistelleen työryhmän ehdotukset

Työ- ja elinkeinoministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö

© 2021 tekijät ja työ- ja elinkeinoministeriö

ISBN pdf: 978-952-327-591-1

ISSN pdf: 1797-3562

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Turvealan yrittäjien ja työntekijöiden tueksi toimenpiteitä valmistelleen työryhmän ehdotukset

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:43		Teema	Energia
Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö		
Kieli	suomi	Sivumäärä	24

Tiivistelmä

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan turpeen energiakäyttö tulee vähintään puolittaa vuoteen 2030 mennessä ja muutoksen tulee tapahtua alueellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla sähkön ja lämmön toimitus- ja huoltovarmuutta vaarantamatta.

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama kansallinen turvetyöryhmän julkaisi raporttinsa 28.4.2021. Hallitus käsitteli puoliväliriihen yhteydessä työryhmän esityksiä todeten tarpeen tukea ripeästi oikeudenmukaista siirtymää ja turvealan yrittäjiä ja –työntekijöitä ja päättäen toimenpiteistä turvealan murrokseen vastaamiseksi. Tukitoimenpiteisiin hallitus päätti varata 60 milj. euroa vuodelle 2021 ja 10 milj. euroa vuodelle 2022.

Toimenpiteiden valmistelemiseksi työ- ja elinkeinoministeriö asetti ajalle 6.–20.5.2021 työryhmän valmistelemaan turvealan yrittäjille ja työntekijöille suunnattavan luopumispaketin sisältöä. Työryhmän tuli lisäksi tarkastella kansallisesti rahoitettavien toimenpiteiden ja oikeuden mukaisen siirtymän rahastosta (JTF) rahoitettavien toimenpiteiden kokonaisuutta.

Raportissa ehdotetaan toimenpiteitä ja rahoituksen kohdentuminen niille. Työryhmä pyrki nopealla aikataululla arvioimaan ehdotusten valtiotukivaikutuksia. Työryhmä ehdottaa luopumispaketin rahoitusta suunnattavaksi uuden liiketoiminnan kehittämiseen ja avustamiseen, koneiden ja laitteiden romuttamisjärjestelmään, joka pyrittävä valmistelemaan mahdollisimman kannustavaksi, yrittäjien ja työntekijöiden uudelleentyöllistymiseen ja uudelleen koulutautumisen tukeen, neuvontaresursseihin ja tietopakettien kasaamiseen yrittäjille sekä huoltovarmuuden varmuusvarastoinnin perustamiseen.

Asiasanat energia, turve, huoltovarmuus, oikeudenmukaisuus, talousarvio

ISBN PDF 978-952-327-591-1 **ISSN PDF** 1797-3562

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-591-1>

Förslag från den arbetsgrupp som berett åtgärder till stöd för företagare och arbetstagare inom torvbranschen

Arbets- och näringsministeriets publikationer 2021:43

Utgivare Arbets- och näringsministeriet

Språk finska

Tema Energi

Sidantal 24

Referat

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering ska användningen av torv som energikälla åtminstone halveras före 2030 genom en regionalt och socialt rättvis omställning som inte äventyrar leveranssäkerheten och försörjningsberedskapen för el och värme.

Den nationella torvarbetsgrupp som tillsatts av arbets- och näringsministeriet publicerade sin rapport den 28 april 2021. Regeringen behandlade arbetsgruppens förslag i samband med halvtidsöversynen och konstaterade att det är nödvändigt att snabbt stödja en rättvis omställning och företagare och arbetstagare inom torvbranschen samt besluta om åtgärder för att bemöta omvälvningarna inom torvbranschen. För stödåtgärderna beslutade regeringen att reservera 60 miljoner euro för 2021 och 10 miljoner euro för 2022.

För beredningen av åtgärderna tillsatte arbets- och näringsministeriet en arbetsgrupp för tiden 6–20.5.2021 för att bereda innehållet i stödpaketet för företagare och arbetstagare inom torvbranschen. Arbetsgruppen hade också till uppgift att granska den helhet som utgörs av de åtgärder som finansieras nationellt och de åtgärder som finansieras med medel från Fonden för en rättvis omställning (FRO).

I rapporten föreslås olika åtgärder och hur finansieringen ska fördelas mellan dem. Arbetsgruppen hade som mål att snabbt bedöma förslagets konsekvenser för statligt stöd. Arbetsgruppen föreslår att den finansiering som ingår i stödpaketet ska riktas till utveckling av och understöd för ny affärsverksamhet, till ett skrotningssystem för maskiner och anordningar, som ska beredas så att det är så sporrande som möjligt, till nya sysselsättningsmöjligheter för företagarna och arbetstagarna och till stöd för omskolning, till rådgivningsresurser och framtagande av informationspaket för företagare samt till inrättande av säkerhetsupplagring för försörjningsberedskap.

Nyckelord energi, torv, försörjningsberedskap, rättvisa, budget

ISBN PDF 978-952-327-591-1

ISSN PDF 1797-3562

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-591-1>

Proposals of the working group for measures to support peat industry entrepreneurs and workers

Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2021:43	Subject	Energy
Publisher	Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland	
Language	Pages	24

Abstract

According to the Programme of Prime Minister Sanna Marin's Government, the use of peat for energy must be cut by at least half by 2030 and the transition must take place in a way that is fair and just, both regionally and socially, and that does not jeopardise the security of supply in terms of electricity and heat in Finland.

The national working group on peat, which was appointed by the Ministry of Economic Affairs and Employment, published its report on 28 April 2021. The Government discussed the working group's proposals in connection with its mid-term policy review, found that the entrepreneurs and workers in the peat sector need rapid support for a fair transition and decided on measures to respond to this transition. The Government decided to reserve EUR 60 million for the measures in 2021 and EUR 10 million in 2022.

In order to prepare for the measures, the Ministry of Economic Affairs and Employment appointed a working group for 6–20 May 2021 to prepare the content of a package for peat industry entrepreneurs and workers to close down their operations. The working group also examined the package of nationally funded measures and measures financed by the Just Transition Fund (JTF).

The report proposes measures and the allocation of funding to them. The working group sought to assess the effects of the proposals on State aid on a quick schedule. The working group proposes to allocate the funding to support new business development, to incentivised measures for scrapping machinery and equipment, to measures related to re-employment and training of entrepreneurs and workers, to provision of guidance and information for entrepreneurs, and to establishment of emergency stockpiling for the security of supply.

Keywords energy, peat, security of supply, fairness, budget

ISBN PDF	978-952-327-591-1	ISSN PDF	1797-3562
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-591-1>

Sisältö

Työryhmän asettaminen valmistelemaan toimenpiteitä turvealan yrittäjien ja työntekijöiden tueksi	7
1 Taustaa	9
1.1 Työryhmän tehtävät	9
2 Työryhmän ehdotukset	10
2.1 Valtiontukisääntelyn asettamat reunaehdot	10
2.2 Polttoturpeen varmuusvarastojen perustaminen	11
2.3 Yrittäjien tukeminen uuden liiketoiminnan kehittämisessä	13
2.3.1 Yritysten kehittämispalvelut	13
2.3.2 Yritysten kehittämisavustukset	13
2.3.3 Turvetuotantoalueiden jatkokäyttövaihtoehtoja koskeva selvitys ja tietopaketti	13
2.4 Turveyritysten koneiden ja laitteiden romuttamista koskeva avustusjärjestelmä ..	15
2.5 Turpeentuotannosta poistuvien maa-alueiden hankinta valtiolle	16
2.5.1 Maa-alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoituksessa	16
2.5.2 Maa-alueiden hankinta liiketaloudellisin perustein	18
2.6 Metsitystukijärjestelmä	19
2.7 Uudelleentyöllistymisen ja kouluttautumisen tuki	20
2.8 Luopumistukijärjestelmät	21
2.9 Yhteenvedo kansallisesti rahoitettavista tukitoimenpiteistä (<i>milj. euroa</i>)	23
3 Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta rahoitettava kokonaisuus	24

Työryhmän asettaminen valmistelemaan toimenpiteitä turvealan yrittäjien ja työntekijöiden tueksi

Tausta

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan turpeen energiakäyttö tulee vähentää puolittaan vuoteen 2030 mennessä ja muutoksen tulee tapahtua alueellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla sähkön ja lämmön toimitus- ja huoltovarmuutta vaarantamatta. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti kansallisen laaja-alaisen turvetyöryhmän 31.3.2020 valmistelemaan toimenpide-ehdotuksia. Työryhmä julkaisi raporttinsa 28.4.2021.

Hallitus käsitteli puoliväliriihessä laajapohjaisen turvetyöryhmän esityksiä todeten tarpeen tukea ripeästi oikeudenmukaista siirtymää ja turvealan yrittäjiä ja –työntekijöitä ja päättämään toimenpiteistä turvealan murrokseen vastaamiseksi. Toimenpiteitä tullaan valmistelemaan sekä eri ministeriöissä että ministeriöiden yhteistyönä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla.

Toimenpiteiden valmistelemiseksi työ- ja elinkeinoministeriö asettaa työryhmän valmistelemaan turvealan yrittäjille ja työntekijöille suunnattavan luopumispaketin sisältöä. Työryhmä asetetaan ajalle 6.5.-20.5.2021.

Työryhmän tehtävät

Työryhmän tehtävänä on laatia 20.5.2021 mennessä esitys yksityiskohtaiseksi luopumispaketiksi turvealan yrittäjien ja työntekijöiden tueksi.

Esityksen tulee sisältää toimenpiteiden lisäksi hallituksen päättämän 70 miljoonan euron (v. 2021: 60 M€ ja v. 2022: 10 M€) kohdentamisen eri toimenpiteisiin ja valtion talousarvion momenteille.

Työryhmän tulee lisäksi tarkastella kansallisesti rahoitettavien toimenpiteiden ja oikeuden mukaisen siirtymän rahastosta (JTF) rahoitettavien toimenpiteiden kokonaisuutta.

Työryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja:

Johtaja Mika Niemelä (TEM)

Jäsenet:

Neuvotteleva virkamies Sirpa Karjalainen (MMM)

Neuvotteleva virkamies Kaisa Pirkola (MMM)

Erityisasiantuntija Hanne Lohilahti (YM)

Erityisasiantuntija Ville Laasonen (YM)

Lainsäädäntöneuvos Jyri Inha (VM)

Erityisasiantuntija Petri Hirvonen (TEM)

Johtava asiantuntija Oskari Räikkönen (TEM)

Neuvotteleva virkamies Pasi Rantahalvari (TEM)

1 Taustaa

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaan turpeen energiakäyttö tulee vähentää puolittaa vuoteen 2030 mennessä ja muutoksen tulee tapahtua alueellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla sähkön ja lämmön toimitus- ja huoltovarmuutta vaarantamatta. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti kansallisen laaja-alaisen turvetyöryhmän 31.3.2020 valmistelevaan toimenpide-ehdotuksia. Työryhmä julkaisi raporttinsa 28.4.2021.

Hallitus käsitteli puoliväliriihessä laajapohjaisen turvetyöryhmän esityksiä todeten tarpeen tukea ripeästi oikeudenmukaista siirtymää ja turvealan yrittäjiä ja –työntekijöitä ja päättäen toimenpiteistä turvealan murrokseen vastaamiseksi. Toimenpiteitä tullaan valmistelevaan sekä eri ministeriöissä että ministeriöiden yhteistyönä työ- ja elinkeinoministeriön johdolla.

Toimenpiteiden valmistelemiseksi työ- ja elinkeinoministeriö asetti työryhmän valmistelevaan turvealan yrittäjille ja työntekijöille suunnattavan luopumispaketin sisältöä. Työryhmä asetettiin ajalle 6.5.–20.5.2021.

1.1 Työryhmän tehtävät

Työryhmän tehtävänä oli laatia 20.5.2021 mennessä esitys yksityiskohtaiseksi luopumispaketiksi turvealan yrittäjien ja työntekijöiden tueksi.

Esityksen tulee sisältää toimenpiteiden lisäksi hallituksen päättämän 70 miljoonan euron (v. 2021: 60 M€ ja v. 2022: 10 M€) kohdentamisen eri toimenpiteisiin ja valtion talousarvion momenteille.

Työryhmän tuli lisäksi tarkastella kansallisesti rahoitettavien toimenpiteiden ja oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF) rahoitettavien toimenpiteiden kokonaisuutta.

2 Työryhmän ehdotukset

Työryhmän työn pohjana on toiminut turvetyöryhmän loppuraportissa¹ esitetyt toimenpiteet ja hallituksen linjaukset (29.4.2021) puoliväli- ja kehysriihestä².

Ehdotusten mitoitukseen liittyy merkittäviä epävarmuuksia, joten kokonaisuutta tulee arvioida valmistelussa olevan vuoden 2021 III lisätalousarvioesityksen lisäksi osana vuoden 2021 syksyllä valmisteltavaa lisätalousarviota, jolloin eri toimenpiteiden välistä budjettipainotusta voidaan tarvittaessa muuttaa.

2.1 Valtiontukisääntelyn asettamat reunaehdot

Turvealan yrittäjien ja työntekijöiden tukemisessa valtion varoin on noudatettava Euroopan unionin valtiontukisäännöksiä. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 1 kohdassa kielletään sisämarkkinoille soveltumattomien valtiontukien myöntäminen. Artiklassa tarkoitettua valtiontukea ovat esimerkiksi valtion elinkeinonharjoittajille myöntämät erilaiset avustukset ja valtion toteuttamat tavanomaisista markkinaehdoista poikkeavat transaktiot sekä järjestelyt, joissa valtio hankkii elinkeinonharjoittajilta tavaroita tai palveluita ilman todellista tarvetta. Valtiontukisäännöksiä sovelletaan kaikkiin yksiköihin, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa, riippumatta kyseisten yksikköjen oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta.

Euroopan komission on pääsääntöisesti hyväksyttävä valtiontuet ennen kuin jäsenvaltio voi myöntää niitä. Komission käsittelyprosessit ovat tyypillisesti yksityiskohtaisia ja käsittelyajat pitkiä, eikä komission hyväksynnälle ole takeita. Poikkeuksen pääsäännöstä muodostavat valtiontuet, jotka täyttävät esimerkiksi yleisessä ryhmäpoikkeusasetuksessa (komission asetus 651/2014), ryhmäpoikkeuspäätöksessä (komission päätös 2012/21) tai yleisessä *de minimis* -asetuksessa (komission asetus 1407/2013) asetetut ehdot. Yleisestä ryhmäpoikkeusasetuksesta ja ryhmäpoikkeuspäätöksestä ei ole johdettavissa perusteita

1 Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, 2021:24. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-856-1>

2 <https://vnk.fi/documents/10616/56906592/Hallituksen+linjaukset+puoliv%C3%A4liriihess%C3%A4+29.4.2021.pdf/fe9617f8-a257-90ea-2ade-9d9afe5284da?t=1620136120152>

nyt esitettäville valtiontuille. Siten yleinen *de minimis* –asetus näyttää olevan parhaiten käsillä olevaan tilanteeseen soveltuva valtiontuki-instrumentti, mikäli halutaan välttää etukäteinen komission hyväksyntäprosessi.

Yleisen *de minimis* –asetuksen nojalla elinkeinonharjoittajalle voidaan myöntää enintään 200 000 euron tuki kolmen peräkkäisen verovuoden kuluessa ilman ennakoilmoitusta komissiolle. Tukea myönnettäessä on huomioitava tuen kasautuminen muun kolmen peräkkäisen verovuoden aikana mahdollisesti myönnetyn valtiontuen kanssa. Komission tilapäiset puitteet (komission tiedonanto 2020/C 91/01 muutoksineen) mahdollistavat korkeamman tuki-intensiteetin vähämerkityksiselle tuelle vuoden 2021 loppuun saakka. Tilapäisten puitteiden soveltumisen ei kuitenkaan katsota olevan ongelmallista, koska turpeen tuotannon vaikeudet eivät liity tai ole seurausta COVID-19-kriisistä. Maatalousalaa koskee myös oma *de minimis* –asetus (komission asetus 1408/2014), mutta turpeen tuotanto ei kuulu sen soveltamisalaan, koska turve ei sisälly EU:n perussopimuksen liitteen 1 luetteloon maataloustuotteista.

Valtiontuki, joka ylittää yleisessä *de minimis* asetuksessa asetetut vähämerkityksistä tukea koskevat ehdot on notifioitava komission etukäteistä hyväksyntää varten esimerkiksi pelastamis- ja rakenneuudistusta koskevien suuntaviivojen (komission tiedonanto 2014/C 249/01) tai suoraan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklan 3 kohdan nojalla.

2.2 Polttoturpeen varmuusvarastojen perustaminen

Kotimaisten polttoaineiden (turve ja puu) markkinoiden äkillisen ja ennakoimattoman muutoksen aiheuttamiin seurauksiin voidaan varautua vahvistamalla polttoturpeen huoltovarmuusroolia ylimenokauden ajan. Huoltovarmuusvarastot voisivat koostua kahdesta elementistä; nykyistä kannustavammasta turpeen turvavarastoinnista ja valtio-omisteisista polttoturpeen varmuusvarastoista.

Polttoturpeen turvavarastointi perustuu polttoturpeen turvavarastoinnista annettuun lakiin (321/2007) ja polttoturpeen turvavarastoista annettuun valtioneuvoston asetukseen (498/2007). Valtion varmuusvarastojen perustaminen polttoturpeelle olisi uusi menettely. Menettelyyn liittyy paljon epävarmuuksia, joiden huolellinen selvittely on tarpeen ennen mahdollisten varmuusvarastojen perustamista. Tällaisia ovat muun muassa vaikutukset polttoainemarkkinoihin, jotka turpeella ovat hyvin alueelliset. Turvepolttoaineen käytön väheneminen kansallisesti ylimenokauden aikana pienentää varmuusvarastoitavaa polttoturpeen määrää, joka osaltaan korostaa mahdolliselle polttoturpeen varmuusvarastoinnille asetettavia kilpailuneutraaliteettivaatimuksia.

Valtion varmuusvarastojen perustaminen tapahtuisi huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) 3 §:n nojalla. Valtion varmuusvarastojen ylläpitäminen kuuluu Huoltovarmuuskeskukselle lain 6 §:n 1 momentin 5 kohdan nojalla.

Huoltovarmuuden tavoitteista annetussa valtioneuvoston päätöksessä (1048/2018) linjataan seuraavaa:

”Turvepolttoaineen huoltovarmuus sähkön ja lämmön yhteistuotannossa turvataan. Saatavuuden varmistamiseksi sääriskien varalle tavoitteena on, että maassa on noin puolen vuoden käyttöä vastaavat turvevarastot turvetuotantokauden alkaessa.”

Polttoturpeen markkinahinta on 14 EUR/MWh³. Mikäli Huoltovarmuuskeskus tavoittelisi esimerkiksi 2,0 TWh varmuusvarastoja, tarkoittaisi tämä hankintahintana arviolta noin 28 milj. euroa. Alustava arvio 2,0 TWh varmuusvarastojen vuosittaisista hoitokustannuksista ovat noin 1,44 milj. euroa.

Huoltovarmuuskeskuksen 17.5.2021 päivätyn lausunnon mukaan polttoturpeen varmuusvarastojen mahdollisessa perustamisessa on otettava huomioon uuden menettelyn aiheuttamien kustannusten korvaaminen täysimääräisesti huoltovarmuusrahastolle. Lisäksi Huoltovarmuuskeskus katsoo lausunnossaan, että huoltovarmuutta on toteutettava kustannustehokkaasti ja perustellusti siten, että siihen ei liity elinkeinopoliittisia tavoitteita.

Työryhmä katsoo, että yhtenä vaihtoehtona varmuusvarastoinnin toteuttamiselle olisi malli, jossa varmuusvarastoitava polttoturpe hankittaisiin tuotannosta luopuvilta polttoturpeen pientuottajilta. Asiassa on kuitenkin huomattava lisäselvitysten tarve liittyen mm. järjestelyn käytännön toteutettavuuteen kustannustehokkaasti huoltovarmuusnäkökohdat huomioiden sekä järjestelyn mahdollisten negatiivisten markkinavaikutusten poissulkemiseen kilpailuneutraliteettivoitteiden asettamisissa puitteissa. Lopulliset päätökset varmuusvarastoinnista tekee Huoltovarmuuskeskuksen hallitus huoltovarmuuteen liittyvin perustein.

Varmuusvarastojen hankintaa varten ehdotetaan käynnistettäväksi valmistelu ja alustavasti varattavaksi 28 milj. euron määräraha Huoltovarmuuskeskukselle (mom. 32.30.60 Siirrot hallinnonalan rahastoihin).

3 Lähde: Tilastokeskus.

2.3 Yrittäjien tukeminen uuden liiketoiminnan kehittämisessä

2.3.1 Yritysten kehittämispalvelut

ELY-keskusten yritysten kehittämispalveluiden⁴ kautta tuetaan turveyrittäjien uuden, korvaavan liiketoiminnan suunnittelua, vaihtoehtojen kartoittamista ja kouluttautumista. Yrittäjät saavat kehittämispalveluiden kautta käyttöönsä analyysipalveluita ja konsultointia, joiden lisäksi voidaan järjestää erillisiä koulutuspalveluita. Analyysipalveluiden kesto on tyypillisesti 1–2 päivää ja konsultoinnin 2–5 päivää.

Turveyrittäjien uuden, korvaavan liiketoiminnan suunnitteluun ja vaihtoehtojen kartoittamiseksi ehdotetaan 1 miljoonan euron lisämääräraha (mom. 32.30.51 Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut), jolla voidaan tukea kattavasti vuonna 2021 tapahtuvaa uuden liiketoiminnan suunnittelua.

2.3.2 Yritysten kehittämisavustukset

Yrityksen kehittämisavustusta voidaan myöntää mm. uusien tuotteiden, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämiseen, uuden liiketoiminnan kehittämisen edellyttämän liiketoimintaosaamisen ja valmiuksien kehittämiseen sekä uuteen liiketoimintaan liittyviin investointeihin. Yritysten kehittämisavustusten myöntäminen perustuu lakiin (9/2014) ja asetukseen (716/2014).

Myönnettävää kehittämisavustusta edeltäisi tarvittaessa kehittämispalveluiden kautta toteutettava liiketoiminnan analyysi ja konsultointipalvelu. Kehittämisavustuksiin ehdoteetaan 2 miljoonan euron myöntämisvaltuutta vuodelle 2021 (mom. 32.30.42 Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen). Myöntämisvaltuudesta arvioidaan aiheutuvan menoja 0,1 milj. euroa v. 2021, 0,8 milj. euroa v. 2022, 0,7 milj. euroa v. 2023 ja 0,4 milj. euroa v. 2024.

2.3.3 Turvetuotantoalueiden jatkokäyttövaihtoehtoja koskeva selvitys ja tietopaketti

Turvetuotannon päätyttyä alueella on tyypillisesti useita vaihtoehtoisia käyttömuotoja. Vaihtoehtoina voivat olla esimerkiksi kasvualustojen tai erilaisten biomassojen tuotanto energiakäyttöön tai esimerkiksi biohiilen tuotantoon. Alueet voidaan metsittää tai

4 www.yritystenkehittamispalvelut.fi

ennallistaa eli vettä eli perustaa niille kosteikko tai esimerkiksi riistapelto. Alueet voidaan ottaa myös kosteikkoviljelyyn tai peltoviljelyyn tai perustaa niille tuulivoimapuistoja ja aurinkovoiman tuotantoalueita.

Selvityksessä kartoitetaan kattavasti käytöstä poistuneiden turvetuotantoalueiden jatkokäytön vaihtoehtoja. Selvitys sisältäisi myös uusia toimintoja, jotka kohdistuvat entisille turvetuotantoalueille, joilla turvetuotanto on jäänyt kesken. Esitys liittyy työ- ja elinkeinoministeriön asettaman kansallisen laaja-alaisen turvetyöryhmän toimenpide-ehdotukseen 19, jossa todetaan että *Laaditaan tietopaketti turvetuotannosta poistuvien alueiden kestävän jatkokäytön vaihtoehtoista ja vaikutuksista.*

Selvitys ja sen pohjalta laadittava tietopaketti sisältäisi seuraavat vaihtoehdot käytöstä poistuneilla tai poistuvilla turvetuotantoalueilla:

- uusien kasvualustojen ja kuivikkeiden kehittämisen ja tuotanto (mm. alueiden soveltumisen rahkasammalen tuotantoon, satoennusteet)
- biomassojen tuotanto (hieskoivu, paju, muut lyhytkiertopuulajit, ruokohelpi) esimerkiksi energia-käyttöön tai muihin jalostettuihin tuotteisiin
- metsittäminen
- ennallistaminen, vettäminen, uudelleenvettäminen eli esimerkiksi kosteikkojen, tulva-aldaiden ja riistapeltojen perustaminen,
- kosteikkoviljelyyn tai peltoviljelyyn liittyvät jatkokäyttövaihtoehdot, kuten nurmiviljely tai erilaisten yrtti- ja erikoiskasvien (karpalon, kihokin tai vastaavien) viljely
- tuulivoimapuistojen ja aurinkovoiman tuotantoalueiden perustaminen.

Selvitys kokoaisi olemassa olevaa tietoa ja tuottaisi uutta tietoa erityisesti

- uusien jatkokäyttömuotojen taloudellisen kannattavuuden arvioinnin tueksi turvetuotannosta luopuville yrittäjille
- tarkasteltujen vaihtoehtojen arviointi hiilensidonnan lisäyksen tai vähenevien kasviuonekaasupäästöjen näkökulmasta sekä tarkasteltujen vaihtoehtojen arviointi tärkeimpien ympäristövaikutusten osalta
- tavoitteena on, että kyseiset tiedot olisivat mahdollisimman vertailukelpoisia keskenään eri jatkokäyttövaihtoehtojen osalta.
- Tietopakettiin sisällytetään myös entisten turvetuotantoalueiden jatkokäyttöön suunnatut nykyiset tukimuodot sekä arvioidaan myös mahdollisia uusia tukimuotoja välttämällä päällekkäisyyttä jo käynnissä olevien selvitysten kanssa.

Työn tuloksena syntyy tietopaketti ja laskelmia, jotka palvelevat turvetuottajia heidän arvioidessaan turvetuotantoalueiden jatkokäytön vaihtoehtoja, niiden kannattavuutta ja vaikutuksia. Turvetuottajien lisäksi tietopaketista hyötyvät viranomaiset tehdessään päätöksiä suonpohjien jatkokäytöstä. Kokonaisuus voitaisiin tarjota yrittäjien käyttöön esimerkiksi ELY-keskusten kautta.

Kokonaisuuteen varattaisiin vuodelle 2021 määrärahaa 0,75 milj. euroa (30.40.22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen).

2.4 Turveyritysten koneiden ja laitteiden romuttamista koskeva avustusjärjestelmä

Avustusjärjestelmä ehdotetaan kohdennettavaksi yksinomaan turvetuotantoon valmistettujen koneiden ja laitteiden romuttamiseen tai siirtämiseen toiseen käyttötarkoitukseen. Muut, moneen käyttötarkoitukseen soveltuvat koneet ja laitteet eivät kuuluisi avustusjärjestelmän piiriin. Turveyrittäjien koneiden ja laitteiden poistamista tai toiseen käyttöön siirtämisestä koskeva avustusjärjestelmä voidaan toteuttaa EU:n valtiontukisääntöjen näkökulmasta kahdella tavalla.

Työryhmä pitää ensisijaisena vaihtoehtona sitä, että avustusjärjestelmän EU:n valtiontukiperustana käytettäisiin yleistä *de minimis* -asetusta. Se mahdollistaa yrityskohtaisesti yhteensä enintään 200 000 euron suuruisen tuen myöntämisen kolmen vuoden ajanjaksolla. Aikaisemmin myönnettyt vastaavat *de minimis* -perusteiset avustukset tulee ottaa huomioon ja vähentää mahdollisesti myönnettävästä avustuksesta. Kansallinen sääntely toteutettaisiin valtionavustuslain (688/2001) perusteella annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Järjestelmä voitaisiin ottaa käyttöön suhteellisen nopeasti, parhaimmillaan kesän/syksyn aikana, mikäli avustusjärjestelmän toiminta ja reunaehdot pystytään määrittelemään nopeasti.

Avustusjärjestelmä on mahdollista toteuttaa myös Euroopan komissiolle notifioiduna tukijärjestelmänä. Tämä mahdollistaisi avustusjärjestelmän suunnittelun ilman yrityskohtaisen enimmäistukimäärän rajaamista 200 000 euroon. Kansallinen sääntely toteutettaisiin vastaavasti kuin edellisessä vaihtoehdossa valtioneuvoston asetuksella. Järjestelmän notifiointi on kuitenkin hidas prosessi ja tämän vuoksi notifioidun tukijärjestelmän käynnistäminen voisi tapahtua realistisesti aikaisintaan vuoden 2022 alusta. Suunniteltu romutus- ja siirtämistuki voi olla haasteellinen EU:n valtiontuensuuntaviivojen näkökulmasta ja sen vuoksi siihen liittyy kohtalainen epävarmuus esitetyn tukijärjestelmän hyväksyttävyydestä.

Avustusjärjestelmän toteutusmallin tulisi mahdollisuuksien mukaan perustua siihen, että se kannustaisi yrityksiä löytämään käytöstä poistettavalle kalustolle uusia käyttötarkoituksia. Myönnettävä avustus voisi perustua siten koneiden ja laitteiden arvon (tase-, vakuutus-/asiantuntija-arvio) ja toteutuneen myyntihinnan erotuksesta prosentuaalisesti maksettavaan avustukseen. Malli turvaisi kohtuullisen korvaustason, mutta kannustaisi yrityksiä löytämään poistettavalle kalustolle mahdollisimman korkean myyntihinnan.

Työryhmä esittää harkittavaksi määrärahan varaamista turveyritysten keskitetyille tukipalvelulle (määräaikainen hanke), joka tukisi yrityksiä kaluston poistamisen ja siirtämisen liittyvissä kysymyksissä sekä avustaisi yrityksiä löytämään käytöstä poistettavalle kalustolle uusiokäyttömahdollisuuksia ja potentiaalisia ostajia kansallisesti ja kansainvälisesti.

Avustusjärjestelmän vaatimaan rahoitustason arviointiin liittyy merkittäviä epävarmuustekijöitä. Järjestelmän kustannukset riippuvat erityisesti toimintansa lopettavien yritysten lukumäärästä ja romutettavien tai muuhun käyttöön siirrettävien kaluston arvosta ja arvon määrittämisestä, tukea hakevien yritysten aikaisemmin saamasta *de minimis* -tuen määrästä sekä sovellettavan avustusmallin ehdoista ja korvaustasosta. Työryhmä ehdottaa käytettävissä olevien tietojen perusteella toimeenpanoon varattavaksi 20 milj. euroa vuodelle 2021 ja 9,11 milj. euroa vuodelle 2022 tätä tarkoitusta varten perustettavalle uudelle talousarviomomentille.

Edellä esille tuotujen toimenpiteiden (alueiden jatkokäyttö ja tietopaketti; romuttamista koskeva avustusjärjestelmä, mahdollisesti koneiden myynnin tuki) toimeenpanoa varten lisättäisiin ELY-keskusten henkilöstöä 3 henkilöllä 1.7.2021 alkaen. Tätä tarkoitusta varten lisättäisiin ELY-keskusten toimintamenoja (32.01.02) 105 000 euroa v. 2021 ja 210 000 euroa v. 2022.

2.5 Turpeentuotannosta poistuvien maa-alueiden hankinta valtiolle

2.5.1 Maa-alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoituksessa

Ympäristöministeriön pääluokan momentin 35.10.63 (Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot) määrärahaa voi käyttää maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten. Määrärahalla hankitaan valtion omistukseen joko luonnonsuojelusuunnittelussa ja -päätöksissä määritellyjä alueita (luonnonsuojeluohjelmat, Natura 2000, kaavoituksessa SL-alueeksi varatut alueet) tai muita luonnonarvoiltaan arvokkaita alueita, joita mm. METSO- tai Helmi-ohjelman puitteissa valtiolle tarjotaan. Kaikkien luonnonsuojelualueiksi hankittavien alueiden tulee täyttää samat

periaatteet kuin 35.10.63-momentin mukaisten kohteiden hankinnassa. Helmi-ohjelmassa vesitaloudellisen kokonaisuuden muodostuminen on yksi tärkeä valintatekijä.

On ollut esillä, että valtio hankkisi turvetuottajien omistamia suoalueita kompensationsa turvetuottajien tukemiseksi. Turvetuottajien omistuksessa saattaa olla joitakin yksittäisiä luonnontilaisia tai vähäisissä määrin muuttuneita suoalueita, jotka täyttävät hankintakriteerit, myös joitakin ns. SSTE-kohteita (soidensuojelun täydennysesityksen kohteet) tai muihin suojelurajauksiin kuuluvia kohteita. Tällaisilla kohteilla on luonnonarvojensa tai olemassa oleviin luonnonsuojelualueisiin kytkeytyvyytensä takia merkitystä luonnonsuojelualueverkoston kehittämisen kannalta. Useimmiten turvetuotantoon varatut alueet eivät kuitenkaan todennäköisesti ole luonnontilaisia tai luontoarvoiltaan merkittäviä varsinkaan, jos kohteilla on aloitettu turvetuotanto tai niitä ennakoivat toimet.

On mainittu, että suojelualuehankinnoissa suoalueen hinta voisi olla vähäpuustoisilla kohteilla joitakin satoja euroja/ha. Jokainen kohde hinnoitellaan kuitenkin erikseen kiinteistökauppaa varten käypään hintaan. Pääsääntöisesti suoalueet ovat kitu- ja joutomaita ja hinnoitellaan sen mukaisesti. Erityisarvojen korvaaminen edellyttäisi sitä, että kuka tahansa vastaavan alueen omistaja voisi käyttää aluettaan erityisarvon tuottavalla tavalla. Tästä syystä turpeen arvosta ei voida maksaa erillistä korvausta, koska markkinoita ei turvealueille enää ole ainakaan perinteistä turvetuotantoa varten, vaikka turvetuottaja olisikin aikanaan turvearvoista maksanut. Vallitsevan markkinahinnan yli menevä osuus katsottaisiin todennäköisesti valtiontueksi.

Ympäristöministeriön maanhankintaan tarkoitettua määrärahaa käyttävät pääasiassa ELY-keskukset, jotka hoitavat operatiivisella tasolla maanhankinnan ja korvaukset luonnonsuojelusta. Momentilta 35.10.63 on jaettu myös vähäisesti määrärahaa Luontopalveluille, mikäli maanhankinta yksittäisissä tapauksissa on liittynyt kiinteästi Luontopalvelujen toimintaan, kuten ennallistettaviin soihin liittyvät kohteet (ns. vettymishaittakohteet voisivat tulla kyseeseen). Metsähallituksen käyttöön ympäristöministeriöstä kohdennettava rahoitus momentilta 35.10.52 ei ole käytettävissä maanhankintoihin.

Ympäristöministeriön määrärahojen käytössä on priorisoitu luonnonsuojelualueiksi suunnitellut tai jo perustetut alueet tai muutoin luonnon monimuotoisuuden kannalta valtakunnallisesti arvokkaat alueet. Määrärahojen edellyttämällä menettelytavoilla ei voida hankkia valtiolle tai ennallistaa 'mitä tahansa' alueita, vaan siinä tulee olla vankka luonnonsuojeluperustelu. Mikäli turvetuottajien tukeminen edellyttää maanhankintoja valtiolle, kannattaa se tehdä keskitetysti siten, että sekä menettelytapoihin että hankintoihin osoitetaan erilliset määrärahat, joiden pohjalta myös toimivalta operatiivisella tasolla on selvä eikä kyseinen maanhankinta siten heikennä mahdollisuuksia luontoarvoiltaan arvokkaimpien kohteiden hankintaan.

Maanhankintaa harkittaessa on otettava huomioon myös valtion puolesta maanhankintaa tekevien organisaatioiden (ELY-keskukset, MH Kiinteistökehitys) resurssit. Lisätalousarvion asettamissa aikarajoissa ei pystytä käymään neuvotteluja kuin hyvin rajallisesta määrästä kohteita, koska toiminnan vaatimia henkilöresursseja ei ole etukäteen pystytty osoittamaan tai edes suunnittelemaan. Jos potentiaalisen kohteen omistajan ja ostajan hintanäkemykset eivät kohtaa, niin kauppaa ei synny ollenkaan.

Arviota turvetuottajien omistuksessa ja luonnonsuojeluun potentiaalisten kohteiden määrästä tai alustavaa arviota kohteiden arvosta ei pysty antamaan, ellei kohteista tehdä alustavaa paikkatietotarkastelua. Tuokaan tarkastelu ei anna mitään arviota neuvottelujen lopputuloksista. Tuon tyyppisen tarkastelun tekeminen vaatisi kohteiden omistajien tahtotilan selvittämisen myynnin suhteen sekä listauksen mahdollisten neuvottelujen kohteena olevista alueista. Aloitteen mahdollisista luonnonsuojelualueiksi tarjottavista alueista tulisi tulla turvetuottajilta mahdollisimman nopealla aikataululla, jotta lisätalousarvion määräaikaisten puitteissa pystytään selvittämään kohteiden soveltuvuus luonnonsuojelutarkoituksiin.

Luonnonsuojelutarkoituksiin mahdollisesti hankittavien alueiden kokonaisuutta ja tähän liittyviä budjettivaikutusta voidaan arvioida aikaisintaan syksyllä 2021.

2.5.2 Maa-alueiden hankinta liiketaloudellisin perustein

Työryhmän valmistelussa on ollut esillä myös Metsähallituksen tai mahdollisen erikseen perustettavan erityistehtävayhtiön toteuttamat maahankinnat.

Metsähallituksen liiketoiminta voi hankkia turvetuotantoalueita metsätalouskäyttöön silloin, kun ne sopivat Metsähallituksen liiketoimintaan. Mitään lakisääteistä veloitetta tällaiseen ei kuitenkaan ole. Liikelaitosmuotoisena itsenäisenä toimijana ministeriöiden rooli suhteessa Metsähallitukseen on ohjaava. Metsähallituksen liiketoimintaa ohjaa maa- ja metsätalousministeriö. Maanhankinnan periaatteista on sovittu Metsähallituksen omistajapolitiikassa sekä säädetty Metsähallituksesta annetussa laissa (234/2016). Viime vuosina Metsähallituksen liiketoiminnassa on toteutettu Metsähallituslain 7 § mukaisia maiden ostoja ja vaihtoja lähinnä puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen ja tutkimuksen tarpeisiin, pienemmissä määrin myös oman tilarakenteen parantamiseksi.

Metsähallituksen liiketoimintaa ei voida rahoittaa miltään osin julkisin varoin. Tämän kieltävät sekä EU:n kilpailuneutraalisäädökset että valtiontukisäädökset. Sama kieltö koski käsityksemme mukaan mitä tahansa yhtiömuotoista toimijaa, myös mahdollista erikseen perustettavaa erityistehtävayhtiötä.

Eritystehtäväyhtiön osalta olisi huomioitava Suomen perustuslain (731/1999) 124 §:n säädös julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla. On mahdollista, että eritystehtäväyhtiön katsottaisiin hoitavan julkista hallintotehtävää, mikäli sen toimintaa ei pystyittäisi järjestämään liikeloudellisesti kannattavaksi. Myös valtiontukisäännökset olisivat todennäköisesti esteenä järjestelylle, jossa erityistehtäväyhtiö hankkisi maa-alueita ilman todellista tarvetta. Valtiontukien myöntäminen muun kuin viranomaisen toimesta edellyttää poikkeuksetta lainsäädäntöä. Valtiontukien takaisinperiminen, maksatuksen keskeyttäminen ja valvonta pitävät sisällään merkittävää julkisen vallan käyttöä, jota ei voida siirtää viranomaiskoneiston ulkopuolelle edes lailla tai lain nojalla.

Jos turvetuotantoalueiden hankintaa valtiolle halutaan rahoittaa julkisin varoin, tulisi Metsähallituksen osalta kysymykseen ainoastaan sen julkisiin hallintotehtäviin kuuluva maiden hankinta valtiolle suojelutarkoituksiin. Metsähallituksen suojeluun liittyviä julkisia hallintotehtäviä ohjaa ja rahoittaa ympäristöministeriö.

2.6 Metsitystukijärjestelmä

Uusi joutoalueiden metsitystukijärjestelmä tuli voimaan vuoden 2021 alusta. Metsitystukea voidaan myöntää joutoalueiden, kuten entisten turvetuotantoalueiden ja maatalouskäytön ulkopuolelle jääneiden peltolohkojen metsittämiseen. Tukea myönnetään yksityisille maanomistajille. Tuki perustuu metsityksen määräaikaisesta tukemisesta annettuun lakiin (1114/2020) ja on yleisen *de minimis* -asetuksen (1407/2013) mukaista vähämerkityksistä tukea.

Alkuperäinen arvio oli, että ensimmäisenä vuotena metsitys lähtisi maltillisesti käyntiin. Hakemuksia on kuitenkin tullut runsaasti heti tukihaun avauduttua ja oletettua suurempi osuus hakemuksista on kohdistunut entisille turvetuotantoalueille. Maa- ja metsätalousministeriö on esittänyt III lisätalousarvioon lisättäväksi metsitystuen myöntämisvaltuutta ja määrärahaa vuodelle 2021. Lisäyksen jälkeen vuodelle 2021 varattu myöntämisvaltuus olisi yhteensä 12,4 milj. Euroa.

Metsityshakemuksia on tullut (18.5.2021 mennessä) Metsäkeskukseen 1 107 kappaletta. Näistä on tallennettu tietojärjestelmään 735 kpl pinta-alaltaan yhteensä 3 670 ha, joista 1 806 ha on entisiä turvetuotantoalueita. Tietojärjestelmään tallennettujen hakemusten tukitarve on yhteensä 8,3 milj. euroa, josta entisten turvetuotantoalueiden osuus on noin 4,3 milj. euroa. Lisäksi 18.5. tilanteessa tallentamattomia hakemuksia on 372 kpl. Jo tallennettujen hakemusten perusteella voidaan arvioida, että metsitystukea hakeneiden turvetuotantoalueiden pinta-ala voisi olla arviolta noin 2 500–2 700 hehtaaria. Tarkkaa arviota ei ole mahdollista antaa ennen kuin hakemukset on tallennettu.

Edellä kuvatun pohjalta voidaan arvioida, että entisten turvetuotantoalueiden metsittämiseen ja niiden hoitopalkkioihin haettaisiin tukea yhteensä noin 6–7 milj. euroa vuonna 2021.

Turvetuotantoalueiden metsittämisellä on yhteys turvetuotannosta poistuvien alueiden ilmasto- ja ilmastovarojen edistämiseen. Luonnonvarakeskuksen laskelmien mukaan metsittämisessä suurin ilmastohyöty saavutetaan nimenomaan turvemaapohjaisten peltojen ja entisten turvetuotantoalueiden metsityksellä.

Metsityksen aikaansaama päästövähennys perustuu maaperän kasvihuonekaasujen päästöjen pienenemiseen, kasvavan puuston sitoman hiilivaraston kasvuun sekä maaperän hiilivaraston kasvuun. Maatalouskäytöstä poistuneen turvepohjaisen pellon metsitys pienentää päästöjä 9,8 tonnia ja turvetuotannosta poistuneen alueen metsitys 7,8 tonnia CO₂ ekv./ha/v verrattuna alkuperäiseen maankäyttöön ensimmäisen 15 vuoden aikana. Metsittämisen tukeminen tukee siten paitsi alueiden siirtymistä turvetuotannon päätyttyä tuottavaan käyttöön, myös ilmastotavoitteita.

Työryhmä ehdottaa, että metsitystukea lisättäisiin 4 milj. euroa momentille 30.40.47 Tuki joutoalueiden metsitykseen vuodelle 2021 (ja tätä vastaavat maksatusmäärärahat). Lisämäärärahan mahdollisesti edellyttämät htv-lisäystarpeet Suomen metsäkeskukseen ja ELY-keskuksiin arvioidaan viimeistään syksyn lisätalousarvioon.

2.7 Uudelleentyöllistymisen ja kouluttautumisen tuki

Työnsä menettävät työntekijät ja yrittäjät, joiden yritystoiminta lakkaa, pääsevät TE-toimiston toimenpiteiden piiriin. Tällöin mm. kartoitetaan työnsä menettäneiden osaamisprofiilit ja laaditaan henkilökohtaiset suunnitelmat mahdollisimman nopealle uudelleentyöllistymiselle. TE-palvelut tarjoavat mm. työnhakupalveluita ja työnvälitystä, valmennusta, palkkatukea, työvoimakoulutusta, työkokeilua, tukea ja neuvontaa yrittäjyyttä harkitseville (ml. starttiraha) sekä muita ammatillisia valmiuksia kehittäviä palveluita. Alueellista liikkuvuutta voidaan tukea liikkuvuusavustuksilla.

Edellä kuvattuja palveluita rahoitetaan pääosin työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan määrärahoista momentilta 32.30.51 Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut. Samalta määrärahamomentilta rahoitetaan myös yritysten kehittämispalveluita (ks. kohta *Yritysten kehittämispalvelut*). Suositeltavaa on myöntää määrärahaa momentille joustavasti turvealan rakennemuutostilanteeseen, jolloin määrärahaa voitaisiin joustavasti hyödyntää yritysten kehittämispalveluiden ja henkilöasiakkaiden palveluiden välillä.

Viimeaikaisista äkillisistä rakennemuutostilanteista voidaan hakea vertailukohtaa sopivan rahoituksen määrän määrittämiseen. Esimerkiksi Stora Enson Veitsiluodon tehtaan sulkemisen johdosta Lapin ELY-keskus arvioi alueella menetettävien työpaikkojen määräksi hankintaketjut mukaan lukien noin 1 300–1 500 työpaikkaa. Edellä kuvatun äkillisen rakennemuutoksen johdosta Lapille jaettiin lisämäärärahaa 2,3 miljoonaa euroa julkisten työvoima- ja yrityspalvelun järjestämiseen. Tilastokeskuksen tilinpäätöstilaston (2018) mukaan turvetuotanto työllistää suoraan noin 1 400 henkilöä. Välilliset vaikutukset huomioiden turpeen käytön lakkauttamisen arvioidaan vähentävän työpaikkoja noin 3 500. Turvetuotannossa muutos on kuitenkin asteittain tapahtuva, joskin viimeaikainen kehitys on ollut nopeaa. Maakuntien sisällä turvetoimiala on keskittynyt muutamaasiin seutukuntiin, joten toimenpiteidenkin alueellisessa jakautumisessa on eroja. Pellervon taloustutkimuksen aluetaloudellisia vaikutuksia koskeneessa selvityksessä käy ilmi, että suhteessa kaikkiin alueen yrityksiin ylivoimaisesti suurin merkitys turvetoimialalla oli seutukunnista Luoteis-Pirkanmaalla ja Haapavesi-Siikalatvalla.

Edellä kuvattuun taustaan pohjautuen ehdotetaan momentille 32.30.51 vuoden 2021 talousarvioon 1,5 miljoonan euron suuruista lisämäärärahaa ja vuoden 2022 talousarvioon 0,5 miljoonan euron suuruista lisämäärärahaa turvetuotannon rakennemuutostilanteeseen vastaamiseksi.

TE-toimistojen ohjaus- ja neuvontapalveluja kasvatetaan turvetuotannon vähenemisen takia rahoittamalla valtakunnallista puhelinpalvelua, joka keskittyy auttamaan turvetuotannon vähenemisen takia toimeentulonsa menettäneitä työntekijöitä ja yrittäjiä. Valtakunnalliseen puhelinpalveluun osoitettaisiin kaksi henkilötyövuotta kahden vuoden ajaksi. Määrärahaa budjetoitaisiin TE-toimistojen toimintamenoihin (mom. 32.01.03) 60 000 euroa vuoden 2021 III lisätalousarviossa ja 180 000 euroa vuoden 2022 talousarviossa.

2.8 Luopumistukijärjestelmät

Työryhmä on selvittänyt käytössä olleita malleja, jonka perusteella on tarkasteltu erityisesti maatalouden luopumistukijärjestelmän soveltuvuutta.

Suomessa oli käytössä maatalouden luopumistukijärjestelmä 31.12.2018 saakka. Luopumistukijärjestelmä oli EU:n valtiontukisääntelyn mukainen toimenpide, joka oli notifioitu komissiolle maatalouden valtiontuen suuntaviivojen mukaisena. Määräaikaisesti voimassa olevat valtiontuen suuntaviivat mahdollistivat varhaiseläketoimenpiteet joustavin ehdoin kausilla 2000–2006 sekä 2007–2013. Toimenpide on palvellut maatalouden rakenneuudistuksen tavoitteita ja edesauttanut sukupolvenvaihdosten toteutumista tiloilla.

Maatalouden valtioneuvoston päätökset ovat noudatelleet hyvin tarkkaan yhteisen maatalouspolitiikan perusasetuksiin kuuluvaa maaseudun kehittämisasetusta. Varhaiseläkejärjestelmä oli sallittujen toimenpiteiden joukossa edellisen kerran maaseudun kehittämisasetuksessa (EY) N:o 1698/2005. Tämän asetuksen korvauksessa maaseudun kehittämisasetuksessa (EU) N:o 1305/2013 mahdollisuutta toimenpiteeseen ei enää ollut. Komissio perusteli järjestelmän päättämistä mm. sen kalleudella ja työurien pidentämisellä.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan perusasetuskirjauksen poistua myös vuosien 2014–2020 maatalouden valtiontukien suuntaviivoissa (2014/C 204/01) ehtoja tiukennettiin huomattavasti. Uudet kansalliset varhaiseläketimenpiteet mahdollistettiin suuntaviivojen II osan 1 luvun otsakkeen 1.2.2 Tuki tuotantokapasiteetin poistamiseen alla. Edellytyksenä toimenpiteille oli kapasiteetin poistaminen pysyvästi markkinavaikutuksen aikaansaamiseksi, minkä myötä tuotannosta poistettu avoin viljelymaa on periaatteessa metsitettävä tai muutettava luontoalueeksi kahden vuoden kuluessa. Suomi ei ole ottanut näiden ehtojen mukaista toimenpidettä käyttöön.

Jäsenvaltioiden vuonna 2014 voimassa olleet vanhojen ehtojen mukaiset varhaiseläketuen järjestelmät (ml. Suomen notifioima SA.38768, Tuki maataloustuotannon harjoittamisesta luopumiseen) oli suuntaviivojen mukaan lopetettava asteittain viimeistään 31.12.2018. Lopettaminen koskee uusien tukien myöntämistä. Aiemmin hyväksytyt tukijärjestelmän puitteissa jo myönnettyjen tukien maksamista voidaan jatkaa alkuperäisten myöntöpäätösten mukaisesti myös vuoden 2018 jälkeen.

Maatalouden suuntaviivojen soveltamisala on rajattu maatalousalaa, mikä kattaa maatalouden alkutuotannon sekä maataloustuotteiden jalostuksen ja kaupan pitämisen. Turve ei lukeudu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen liitteen 1 mukaisiin maataloustuotteisiin. Siten suuntaviivoja ei olisi voinut soveltaa turpeen tuotannon luopumisesta maksettavaan tukeen edes niiden voimassaoloaikana.

2.9 Yhteenveto kansallisesti rahoitettavista tukitoimenpiteistä (milj. euroa)

	2021	2022
Tuki liiketoiminnan kehittämiseen	1	0
Avustukset liiketoiminnan kehittämiseen (valtuus)	2	0
Avustukset koneiden ja laitteiden romuttamiseen	20	9,11
Selvitykset ja tietopaketti	0,75	0
ELY-keskusten lisäresurssit (tietopaketti, neuvonta, tukien käsittely)	0,105	0,21
Metsitystuki (valtuus)	4	0
Uudelleentyöllistymisen ja kouluttautumisen tuki	1,56	0,685
Varaus kohdennettavaksi v. 2021 lisätalousarvio (syksy)	2,585	0
Varaus turpeen varmuusvarastointi (lisätalousarvio syksy)	28	
Yhteensä	60	10

Esitysten lisäksi käynnistetään valmistelu/keskustelu turvetuottajille suunnattavasta informaation ja materiaalien sijoittamisesta mahdollisimman kootusti ELY-keskusten www-sivuille. Edellä mainituilla tarkoitetaan uudelleen kouluttautumiseen, romutuspalkkioon, alueiden jatkokäyttövaihtoehtoihin liittyviin tietopaketteihin, saatavilla oleviin tukiin jne. liittyvää informaatiota, materiaaleja ja laskureita.

Syksyn lisätalousarvion laadinnan yhteydessä tulee käsitellä myös aluehallintoviranmaisten ympäristölupamenettelyihin mahdollisesti liittyviä lisätarpeita.

5 Kokonaisuutta arvioidaan yhdessä JTF-rahoituksen kanssa.

3 Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta rahoitettava kokonaisuus

JTF-rahastolla lievennetään siirtymän (Suomessa sitoumus turpeen energiakäytön puolittamisesta) sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöllisiä haittavaikutuksia. JTS-varat suunnataan täysimääräisesti alueellisten siirtymäsuunnitelmien kautta, mitkä komissio hyväksyy.

JTF-rahoitusta tulee olemaan käytettävissä vuosina 2022–2029 (vuoden 2029 osalta ns. N+2 sääntö). JTF-varojen osuus tulee olemaan yhteensä 465,7 miljoonan euroa (käyvin hinnoin). JTF:n kansallisen osarahoituksen vähimmäisosuus on 30 % julkisista kokonaiskustannuksista. Siirtymäalueiden kansallisen osarahoituksen vähimmäisosuuden (30%) mukainen JTF:n Suomen julkinen kokonaisrahoitus olisi koko kehyskaudella 665,3 milj. euroa (465,7 milj. euroa + 199,6 milj. euroa).

Maakuntien alustavissa siirtymäsuunnitelmissa esitetään toimenpiteiksi muun muassa uuden liiketoiminnan tukemista, työntekijöiden ja työnhakijoiden uudelleen koulutusta ja uusien taitojen hankkimista sekä turvetuotannosta poistuvien alueiden kunnostusta ja käytötarkoituksen muuttamista. Siirtymäsuunnitelmat täsmentyvät sen jälkeen, kun rahoituksen alueellinen jako valmistuu. Valtioneuvosto päättää aluejaosta ja ohjelmaesityksestä EU:n komissiolle. ELY:t ja maakunnan liitot toimivat hankkeita rahoittavina viranomaisina.

Verkkajulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-327-591-1

Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi
Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi